

KERAMIEK BLIJVEND GOED

Keramische kunst- en gebruiksvoorwerpen: duurzaam en bijzonder

KERAMIEK BLIJVEND GOED

Keramische kunst- en gebruiksvoorwerpen: duurzaam en bijzonder

DUURZAAMHEID....

Duurzaamheid is steeds belangrijker in ons leven. Willen wij onze kinderen en kleinkinderen een goed toekomstperspectief bieden, dan zullen wij verstandig met de aarde en haar rijkdommen moeten omgaan. Het effect van producten en activiteiten op het milieu én aandacht voor menselijke aspecten zijn belangrijke thema's binnen het begrip 'duurzame ontwikkeling'.

Jong geleerd, oud gedaan.

....EN KERAMIEK

Professioneel werkende beeldend kunstenaars en vormgevers die keramische kunstvoorwerpen vervaardigen geven aandacht aan de milieukwaliteiten van hun werk en willen verantwoord ondernemen. Deze uitgave belicht het 'duurzaamheidsprofiel' van keramische kunst- en gebruiksvoorwerpen en de rol daarbij van de keramist.

Alle voorwerpen die van gebakken klei zijn gemaakt noemen we keramiek. Het begrip keramiek is afkomstig van het Griekse woord 'Keramos', dat staat voor leem, pottenbakkersklei ofwel 'werk gemaakt van aarde'. Al eeuwenlang is 'keramiek' de verzamelnaam voor en van voorwerpen van velerlei soorten klei, kaolien (porseleinaarde) en kwartzand, dat is vermengd met water, gevormd, gedroogd en op hoge temperaturen gestookt.

PRODUCTEN

De variatie in, en toepassingsmogelijkheden van keramiek zijn zeer groot. De baksteen, dakpan en gebakken straatklinker zijn bekende (grof-)keramische bouwproducten. Minder bekend zijn de vuurvaste producten voor industriële toepassingen en keramiek voor hoogwaardige technische toepassingen zoals in de elektronica en voor onderdelen in de machinebouw, autobranche en de ruimtevaart. Keramiek wordt zelfs toegepast in de medische sector en in de tandheelkunde bijvoorbeeld ook voor kunstgewrichten, implantaten en vullingen.

De vele soorten gebruiks- en sieraardewerk en porselein behoren samen met keramische gresbuizen, sanitair en wand- en vloertegels tot de *fijnkeramiek*.

PORSELEIN, AARDEWERK EN STEENGOED

De zuiverheid van de klei en - daarmee samenhangend - de temperatuur van het stoken bepaalt of we praten over porselein, aardewerk of steengoed. Porselein ontstaat uit een zeer hoogwaardige klei en levert na het stoken op hoge temperaturen een glashard product op. Aardewerk wordt van iets minder hoogwaardige kleisoorten gemaakt en kan alleen op lagere temperaturen worden gestookt. Steengoed zit kwalitatief tussen porselein en aardewerk in.

Porseleinen kom ingelegd in steengoed.

Pottenbakker, keramist, keramisch kunstenaar, keramisch vormgever, beeldend kunstenaar die met klei werkt. Er zijn dus heel wat typeringen voor kunstenaars die het materiaal klei gebruiken om hun ideeën vorm te geven. Klei is zacht, kneedbaar, vormbaar en daarmee voor de kunstenaar sensueel materiaal. Klei wordt na verhitting hard en ongenaakbaar, maar ook kwetsbaar en fragiel of juist stoer en krachtig. In klei kan de maker zijn of haar persoonlijke emotie en subjectiviteit leggen.

HEDENDAAGS KERAMIEK

Karakteristiek voor het werk van de Nederlandse keramisten is de grote verscheidenheid. De container naast de vrije vorm, de pot naast het sculpturale werk. Gebruiksvoorwerpen als serviezen, vazen, potten en schalen worden in grote aantallen en met veel enthousiasme gemaakt. Maar ook mens- en dierfiguren, abstracte plastieken en realistische objecten behoren tot het brede gebied van de keramische kunstenaar.

TIEN REDENEN WAAROM KERAMIEK 'BLIJVEND GOED' IS

1. Natuurlijke grondstoffen
2. Klei, een ruim voorradige grondstof
3. Kleiwinning met respect voor flora en fauna
4. Aandacht voor kwaliteit, arbeidsomstandigheden en milieu
5. Verantwoord productieproces
6. Geoptimaliseerd stookproces
7. Lange levensduur zonder onderhoud
8. Dierbare producten en cultuurhistorische waarden
9. Gezond en hygiënisch
10. Hergebruik in tweede levensfase

Op de navolgende pagina's wordt verder ingegaan op de bovengenoemde 10 punten van meerwaarde van keramische producten.

1. NATUURLIJKE GRONDSTOFFEN

Klei is de belangrijkste grondstof voor keramische producten. Deze natuurlijke grondstof is plastisch en vormbaar. Uitsluitend door verhitting veranderen de materiaaleigenschappen de klei tot een onvervormbaar, kleurecht en duurzaam keramisch product.

De keramische verbinding van de oerelementen aarde, water, vuur en lucht staat borg voor een veilig en gezond werk- en leefmilieu.

2. KLEI, EEN RUIJ VOORRADIGE GRONDSTOF

Bijna overal op de wereld komt klei voor. De kleivoorraad is groot en de aanvoer door de natuur een continu proces. De klei is echter niet overal hetzelfde. Er zijn veel verschillende soorten met elk eigen toepassingsmogelijkheden. De hoeveelheid klei die jaarlijks door keramisten wordt gebruikt is zeer gering. Onderzoek door Deltares (2009) bevestigt dat jaarlijks door de rivieren meer klei in de Nederlandse uiterwaarden wordt afgezet dan door de mens gewonnen. Hiermee is wetenschappelijk aangetoond dat deze klei een hernieuwbare grondstof is.

3. KLEIWINNING MET RESPECT VOOR FLORA EN FAUNA

De winning van klei gebeurt zeer zorgvuldig, met respect voor flora en fauna. Na afgraving worden de kleiwinningsgebieden teruggegeven aan de natuur en krijgen een nieuwe bestemming, veelal als natuurgebied. Daar waar klei uit groeves afkomstig is voeren de grondstofleveranciers na de exploitatieperiode een milieuherstelplan uit.

4. AANDACHT VOOR KWALITEIT, ARBEIDSOMSTANDIGHEDEN EN MILIEU

De *Code van de keramist en het aardewerkbedrijf* vormt de standaard in de branche voor kwaliteit, arbeidsomstandigheden en milieu. De Code is opgesteld door het Hoofdbedrijfschap Ambachten (HBA) ten behoeve van praktijk, opleiding en beleid. Met behulp van de Code worden de kwaliteiten van het bedrijf en de milieukwaliteiten geoptimaliseerd en de arbeidsomstandigheden verbeterd.

Regelgeving en gemaakte afspraken optimaliseren de veiligheid en gezondheid op de werkvloer, dringen het ziekteverzuim terug en vergroten het werkplezier van de werknemers.

5. VERANTWOORD PRODUCTIEPROCES

Om van klei keramiek te maken wordt een productieproces doorlopen dat steeds wordt geoptimaliseerd. Duurzaamheid en innovatief gebruik van grondstoffen moeten daarbij samengaan met schoonheid en bruikbaarheid. In het gehele proces komt vrijwel geen afval vrij. De productie wordt verder gekenmerkt door beperkt watergebruik - zonder verspilling.

6. GEOPTIMALISEERD STOOKPROCES

Het stookproces is niet alleen sterk bepalend voor de eigenschappen van het eindproduct, maar ook van belang voor een optimale energie-inzet en maximale beperking van de uitstoot van rookgassen. Toeleveranciers verbeteren voortdurend hun ovens met gebruikmaking van de modernste technieken en materialen. Hierdoor is het energieverbruik van kleiovens door de jaren sterk verminderd. Bij elektrische ovens is het bovendien mogelijk *groene energie* te gebruiken, waardoor de milieubelasting verder wordt geminimaliseerd.

7. LANGE LEVENSDUUR ZONDER ONDERHOUD

De levensduur van een product is één van de belangrijkste aspecten in relatie tot de feitelijke milieuprestatie. Door de eeuwen heen is bewezen dat keramische kunst- en gebruiksvoorwerpen een zeer lange levensduur hebben. Als gevolg van het stookproces kan keramiek uitzonderlijk lang meegaan. De producten zijn kleurecht en hebben geen onderhoud nodig. Verder worden de producten lokaal gemaakt en worden meestal mooier naarmate de tijd verstrijkt. Dat is niet alleen goed voor het milieu maar ook economisch verantwoord.

8. DIERBARE PRODUCTEN....

Het creëren van een aangename, dierbare leefomgeving met mooie voorwerpen die lang meegaan vormt een belangrijk aspect binnen *duurzaamheid*. Producten krijgen steeds vaker het predicaat *milieuvriendelijk*, maar daarmee zijn ze lang niet altijd dierbaar. Veel voorwerpen worden daardoor weggegooid terwijl ze nog nauwelijks versleten zijn. De meeste keramische producten worden blijvend gewaardeerd om hun esthetische waarde in combinatie met een goede gebruikservaring. Ze vormen het decor van ons dagelijks leven, en dat al eeuwen lang.

...EN

CULTUURHISTORISCHE WAARDEN

Keramische producten behoren tot de oudste ter wereld en kennen een hoge cultuurhistorische waarde. Voorwerpen van onze voorouders worden bestudeerd en bewaard in musea of gekoesterd in privécollecties. Veilingen en markten worden druk bezocht in de zoektocht naar unieke keramische voorwerpen.

9. GEZOND EN HYGIËNISCH

Naast de esthetische waarde hebben ook producteigenschappen invloed op ons leefklimaat. Keramische gebruiks- en siervoorwerpen zijn hygiënisch omdat ze antistatisch, niet poreus, waterdicht en eenvoudig schoon te maken zijn. In vergelijking met hout en kunststof zijn keramische borden veel beter geschikt om voedsel op te snijden. Daarnaast is keramiek onbrandbaar en worden er geen schadelijke stoffen uitgestoten. Afhankelijk van het gebruiksdoel zijn voorwerpen meer of minder robuust, en bestand tegen zware condities, zoals sterke temperatuurwisselingen en agressieve stoffen.

10. HERGEBRUIK

IN TWEEDE LEVENSFASE

Kunstvoorwerpen en sieraardewerk verliezen hun waarde doorgaans niet en worden geheel 'hergebruikt'. Daarnaast kunnen resten van keramiek worden vermalen tot granulaat en gerecycled in nieuwe keramische producten zoals bijv. badkamertegels en werkbladen of dienen als toeslagstof in andere bouwmaterialen. Ook aan het einde van de levenscyclus zijn keramische producten ongevaarlijk voor mens en milieu.

BEELDVERANTWOORDING

omslag: wilvanblokland.nl

binnenzijde omslag; ellenrijdsdorp.nl

blz. 2; foto: Dirk Dijkstra

blz. 3; jannekebruines.nl

blz. 4; mvandergiessen@home.nl

blz. 6; margreetdevries.kunstinzicht.nl

blz. 8; pазsanz.nl

blz. 9; kleikollectief.nl

blz. 10; tessabraat.nl

blz. 11; wienerberger.nl

blz. 12; ceramic-raw-materials.com

blz. 14; keramikos.nl

blz. 16; carlawink.nl

blz. 17; Binck Twins van Berry Holslag; foto: Gerrit Scheurs

blz. 18; foto: R. van der Kaa

blz. 19; tichelaar.nl

blz. 20; foto: Martin Hierck

DE KUNST VAN DUURZAAMHEID

Bij ontwerpprocessen naar duurzame producten of systemen gaat het naast kennis, logica en berekeningen maken, vooral ook om creativiteit, verbeelding, durf en visie. Dat betekent dat naast logisch denken vooral ook de laterale, associatieve en creatieve denkvermogens moeten worden aangeboord.

Er zijn steeds meer vormgevers en kunstenaars die op één of andere manier, binnen het gebied van “milieu, natuur, ecologie of duurzame ontwikkeling” een waardevolle bijdrage leveren door te onderzoeken, te conceptualiseren, te communiceren en te ontwerpen.

In samenwerking met:

www.nvk-keramiek.nl

www.vko-keramiek.nl

De totstandkoming van deze publicatie is mede mogelijk gemaakt door het Hoofdbedrijfschap Ambachten.

www.hba.nl

COLOFON

Voor vragen en nabestellingen:
Stichting Verenigde Keramische Organisaties
Tel. +31(0)26 3845630
www.vko-keramiek.nl

Ontwerp en druk
Grafisch Compleet Den Haag

Tekst
VKO

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veevoudigd, opgeslagen of openbaar gemaakt in enige vorm of enige wijze, zonder voorafgaande toestemming van VKO.

Deze brochure is gedrukt op FSC-gecertificeerd papier

